Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (ósma izba)

z dnia 19 września 2024 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Postępowanie upadłościowe – Rozporządzenie (UE) 2015/848 – Artykuł 3 – Jurysdykcja międzynarodowa – Główny ośrodek podstawowej działalności osoby fizycznej prowadzącej niezależną działalność gospodarczą – Pojęcie „głównego miejsca wykonywania działalności” – Pojęcie „oddziału” – Przewodniczący rady nadzorczej spółki akcyjnej

W sprawie C-501/23

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości, Niemcy) postanowieniem z dnia 29 czerwca 2023 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 7 sierpnia 2023 r., w postępowaniu:

DL

przeciwko

Land Berlin,

TRYBUNAŁ (ósma izba),

w składzie: N. Piçarra, prezes izby, K. Jürimäe (sprawozdawczyni), prezes trzeciej izby, pełniąca obowiązki sędziego ósmej izby, i N. Jääskinen, sędzia,

rzecznik generalny: L. Medina,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu DL – T. Winter, Rechtsanwalt,

– w imieniu Komisji Europejskiej – C. Vollrath i W. Wils, w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

* Język postępowania: niemiecki.

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 3 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.U. 2015, L 141, s. 19) w związku z art. 2 pkt 10 tego rozporządzenia.

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy DL a Land Berlin (krajem związkowym Berlin, Niemcy) w przedmiocie postępowania upadłościowego wszczętego przez Land Berlin przeciwko DL.

Ramy prawne

3 Zgodnie z motywami 23, 24, 28, 37 i 38 rozporządzenia 2015/848:

(23) Niniejsze rozporządzenie pozwala na wszczęcie głównego postępowania upadłościowego w państwie członkowskim, w którym dłużnik posiada główny ośrodek swojej podstawowej działalności. Postępowanie to ma zakres uniwersalny, jego celem jest objęcie całego majątku dłużnika. W celu ochrony różnych interesów niniejsze rozporządzenie pozwala na wszczęcie równolegle z głównym postępowaniem upadłościowym wtórnych postępowań upadłościowych. Wtórne postępowanie upadłościowe może zostać wszczęte w państwie członkowskim, w którym dłużnik ma swój oddział. Skutki wtórnego postępowania upadłościowego ograniczone są tylko do majątku dłużnika znajdującego się w tym państwie. Bezwzględnie obowiązujące przepisy dotyczące koordynacji z głównym postępowaniem upadłościowym gwarantują niezbędną jednolitość postępowania w ramach Unii [Europejskiej].

(24) Jeżeli główne postępowanie upadłościowe wobec osoby prawnej lub przedsiębiorstwa wszczęto w państwie członkowskim innym niż państwo ich siedziby statutowej, powinna istnieć możliwość wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego w państwie członkowskim siedziby statutowej, pod warunkiem że dłużnik prowadzi działalność gospodarczą za pomocą zasobów ludzkich i majątkowych w tym państwie, zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

[…]

(28) Ustalając, czy główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika jest możliwy do zweryfikowania dla osób trzecich, należy zwrócić szczególną uwagę na wierzycieli i ich percepcję tego, skąd dłużnik administruje swoją działalnością. Może to wymagać w razie przeniesienia głównego ośrodka podstawowej działalności konieczności poinformowania wierzycieli w odpowiednim czasie o nowej lokalizacji, z której dłużnik prowadzi działalność, na przykład przez zaznaczenie zmiany adresu w korespondencji handlowej lub przez ogłoszenie nowej lokalizacji innymi odpowiednimi środkami.

[…]

(37) Przed wszczęciem głównego postępowania upadłościowego prawo do złożenia wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego w państwie członkowskim, w którym dłużnik ma oddział, powinno przysługiwać tylko wierzycielom miejscowym i organom publicznym lub powinno być ograniczone do przypadków, w których prawo państwa członkowskiego, w którym dłużnik posiada główny ośrodek swojej podstawowej działalności, nie dopuszcza wszczęcia głównego postępowania upadłościowego. Powodem tego zawężenia jest potrzeba ograniczenia do niezbędnego minimum składania wniosków o wszczęcie postępowania ubocznego przed wszczęciem głównego postępowania upadłościowego.

(38) Po wszczęciu głównego postępowania upadłościowego niniejsze rozporządzenie nie ogranicza prawa do złożenia wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego w państwie członkowskim, w którym dłużnik ma oddział. Zarządca w głównym postępowaniu upadłościowym lub każda inna osoba uprawniona przez prawo krajowe danego państwa członkowskiego może wnosić o wszczęcie postępowania wtórnego".

4 Artykuł 2 pkt 10 tego rozporządzenia definiuje „oddział" jako „każde miejsce działalności, w którym dłużnik wykonuje lub w ostatnich trzech miesiącach przed złożeniem wniosku o wszczęcie głównego postępowania upadłościowego wykonywał przy wykorzystaniu zasobów ludzkich i majątkowych działalność gospodarczą niemającą charakteru tymczasowego".

5 Artykuł 3 rzeczonego rozporządzenia, zatytułowany „Jurysdykcja międzynarodowa", stanowi:

„1. Sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika, posiadają jurysdykcję do wszczęcia postępowania upadłościowego (»główne postępowanie upadłościowe«). Głównym ośrodkiem podstawowej działalności jest miejsce, w którym dłużnik regularnie zarządza swoją działalnością o charakterze ekonomicznym i które jako takie jest rozpoznawalne dla osób trzecich.

W przypadku spółki lub osoby prawnej domniemywa się, wobec braku dowodu przeciwnego, że głównym ośrodkiem ich podstawowej działalności jest miejsce siedziby statutowej. Domniemanie takie ma zastosowanie tylko wtedy, gdy siedziba statutowa nie została przeniesiona do innego państwa członkowskiego w okresie trzech miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego.

W przypadku osoby fizycznej prowadzącej niezależną działalność gospodarczą lub zawodową domniemywa się, wobec braku dowodu przeciwnego, że głównym ośrodkiem jej podstawowej działalności jest główne miejsce wykonywania tej działalności. Domniemanie takie ma zastosowanie tylko wtedy, gdy główne miejsce wykonywania działalności nie zostało przeniesione do innego państwa członkowskiego w okresie trzech miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego.

W przypadku każdej innej osoby fizycznej domniemywa się, wobec braku dowodu przeciwnego, że głównym ośrodkiem jej podstawowej działalności jest miejsce zwykłego pobytu tej osoby. Domniemanie takie ma zastosowanie tylko wtedy, gdy miejsce zwykłego pobytu nie zostało przeniesione do innego państwa członkowskiego w okresie sześciu miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego.

2. Jeżeli dłużnik ma główny ośrodek swojej podstawowej działalności na terytorium państwa członkowskiego, sądy innego państwa członkowskiego są uprawnione do wszczęcia postępowania upadłościowego tylko wtedy, gdy dłużnik ma na jego terytorium swój oddział. Skutki tego

postępowania są ograniczone do majątku dłużnika znajdującego się na terytorium tego ostatniego państwa członkowskiego.

3. W przypadku wszczęcia postępowania upadłościowego zgodnie z ust. 1 każde postępowanie wszczęte później zgodnie z ust. 2 jest wtórnym postępowaniem upadłościowym.

[…]”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

6 W dniu 18 sierpnia 2020 r. Land Berlin wystąpił do Amtsgericht Charlottenburg (sądu rejonowego w Charlottenburgu, Niemcy) z wnioskiem o wszczęcie postępowania upadłościowego wobec DL (zwanego dalej „dłużnikiem”). W chwili złożenia wniosku dłużnik miał miejsce zamieszkania w Berlinie (Niemcy), Monako, Los Angeles (Stany Zjednoczone) oraz na wyspie Saint-Barthélemy (Antyle Francuskie). Dłużnik był przewodniczącym rady nadzorczej Landbell AG, spółki akcyjnej prawa niemieckiego, z siedzibą w Moguncji (Niemcy). Jego majątek składał się z wierzytelności bankowych w Monako oraz udziałów w spółkach prawa monakijskiego, które posiadały wierzytelności, rachunki papierów wartościowych oraz udziały w spółkach w Niemczech.

7 Postanowieniem z dnia 27 lipca 2021 r. Amtsgericht Charlottenburg (sąd rejonowy w Charlottenburgu) odrzucił ten wniosek jako niedopuszczalny ze względu na brak właściwości miejscowej.

8 W dniu 29 czerwca 2022 r. Landgericht Berlin (sąd krajowy w Berlinie, Niemcy) – do którego Finanzamt Wilmersdorf (urząd skarbowy w Wilmersdorf, Niemcy) wniósł „skargę natychmiastową” (*sofortige Beschwerde*) w charakterze wierzyciela – uchylił to postanowienie i przekazał sprawę Amtsgericht Charlottenburg (sądowi rejonowemu w Charlottenburgu), do którego pierwotnie wniesiono sprawę. Zdaniem Landgericht Berlin (sądu krajowego w Berlinie) główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika znajduje się w miejscu, w którym dłużnik wykonuje swoją niezależną działalność jako przewodniczący rady nadzorczej.

9 W szczególności w postanowieniu z dnia 29 czerwca 2022 r. Landgericht Berlin (sąd krajowy w Berlinie) uznał, że dłużnik, ze względu na pełnioną funkcję prezesa rady nadzorczej spółki akcyjnej prawa niemieckiego, prowadzi „niezależną działalność gospodarczą” w rozumieniu art. 3 ust. 1 akapit trzeci zdanie pierwsze rozporządzenia 2015/848. Sąd nie zastosował jednak domniemania ustanowionego w tym przepisie, zgodnie z którym główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika znajduje się w „głównym miejscu wykonywania tej działalności”, chyba że zostanie wykazane inaczej. Przede wszystkim odwołał się on do pojęcia „oddziału” zdefiniowanego w art. 2 pkt 10 tego rozporządzenia i wskazał, że w ramach prowadzenia niezależnej działalności dłużnik nie korzystał z zasobów ludzkich lub majątkowych ani w Niemczech, ani w innym miejscu. Następnie, stosując definicję zawartą w art. 3 ust. 1 akapit pierwszy zdanie drugie rozporządzenia 2015/848, zgodnie z którą głównym ośrodkiem podstawowej działalności dłużnika jest „miejsce, w którym dłużnik regularnie zarządza swoją działalnością o charakterze ekonomicznym i które jako takie jest rozpoznawalne dla osób trzecich”, stwierdził on jurysdykcję międzynarodową sądów niemieckich do wszczęcia postępowania upadłościowego.

10 Dłużnik, który ma wątpliwości co do jurysdykcji międzynarodowej sądów niemieckich, wniósł skargę (*Rechtsbeschwerde*) do Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości, Niemcy), który jest sądem odsyłającym. Dłużnik wnosi o uchylenie orzeczenia Landgericht Berlin (sądu krajowego w Berlinie) i oddalenie skargi natychmiastowej wierzyciela.

11 Sąd odsyłający uważa, że jurysdykcję międzynarodową sądów niemieckich należy oceniać w świetle art. 3 ust. 1 rozporządzenia 2015/848.

12 W tym względzie wskazał on, po pierwsze, że zgodnie z art. 3 ust. 1 akapit pierwszy tego rozporządzenia jurysdykcję do wszczęcia postępowania upadłościowego posiadają sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika. Zgodnie z tym przepisem „głównym ośrodkiem podstawowej działalności jest miejsce, w którym dłużnik regularnie zarządza swoją działalnością o charakterze ekonomicznym i które jako takie jest rozpoznawalne dla osób trzecich". W szczególnym przypadku, w którym dłużnik jest osobą fizyczną prowadzącą niezależną działalność gospodarczej lub zawodową, art. 3 ust. 1 akapit trzeci rzeczonego rozporządzenia ustanawia wzruszalne domniemanie, w myśl którego głównym ośrodkiem podstawowej działalności tej osoby jest „główne miejsce wykonywania tej działalności". W przypadku każdej innej osoby fizycznej zgodnie z art. 3 ust. 1 akapit czwarty zdanie pierwsze tego rozporządzenia domniemywa się, wobec braku dowodu przeciwnego, że głównym ośrodkiem jej podstawowej działalności jest miejsce zwykłego pobytu tej osoby.

13 Sąd odsyłający, podobnie jak Landgericht Berlin (sąd krajowy w Berlinie), uważa, że dłużnik w chwili złożenia wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego prowadził „niezależną działalność gospodarczą lub zawodową" w rozumieniu art. 3 ust. 1 akapit trzeci zdanie pierwsze rozporządzenia 2015/848.

14 Zdaniem sądu odsyłającego pojęcia te należy interpretować w sposób autonomiczny w prawie Unii. Niezależna działalność charakteryzuje się tym, że z jednej strony dana osoba wykonuje ją we własnym imieniu, na własny rachunek i własną odpowiedzialność oraz z drugiej strony ponosi związane z prowadzeniem działalności ryzyko gospodarcze. Osoba ta działa na własny rachunek i na własną odpowiedzialność, swobodnie organizuje sposoby wykonywania pracy i pobiera wynagrodzenie stanowiące jej dochody.

15 W sprawie przed sądem krajowym przesłanki te zostały spełnione w odniesieniu do dłużnika, ponieważ był on przewodniczącym rady nadzorczej spółki akcyjnej prawa niemieckiego, a na mocy tego prawa rada nadzorcza nie otrzymywała instrukcji od zarządu spółki akcyjnej. Ponadto zgodnie z ustaleniami Landgericht Berlin (sądu krajowego w Berlinie) dłużnik mógł ponosić ryzyko związane z wynagrodzeniem.

16 Po drugie, zgodnie z art. 3 ust. 1 akapit trzeci zdanie pierwsze rozporządzenia nr 2015/848 w przypadku osoby fizycznej prowadzącej niezależną działalność gospodarczą lub zawodową domniemywa się, że głównym ośrodkiem jej podstawowej działalności jest główne miejsce wykonywania tej działalności. „Oddział" w rozumieniu art. 2 pkt 10 tego rozporządzenia oznacza każde miejsce działalności, w którym dłużnik przy wykorzystaniu zasobów ludzkich i majątkowych wykonuje działalność gospodarczą niemającą charakteru tymczasowego.

17 W świetle stwierdzenia Landgericht Berlin (sądu krajowego w Berlinie), zgodnie z którym nie należało zastosować domniemania zawartego w art. 3 ust. 1 akapit trzeci zdanie pierwsze rozporządzenia 2015/848 ze względu na to, że dłużnik w ramach swojej niezależnej działalności

gospodarczej nie korzystał z zasobów ludzkich lub majątkowych, sąd odsyłający zastanawia się nad znaczeniem takiego wymogu dla określenia głównego miejsca wykonywania działalności przez osobę fizyczną prowadzącą niezależną działalność gospodarczą.

18 Zdaniem sądu odsyłającego gdyby przesłanka ta była wymagana, należałoby uznać, że dłużnik nie ma „oddziału" w rozumieniu art. 2 pkt 10 rozporządzenia 2015/848. Powstaje zatem pytanie, czy zgodnie z art. 3 ust. 1 akapit trzeci zdanie pierwsze tego rozporządzenia można domniemywać, że miejsce prowadzenia niezależnej działalności jest miejscem, w którym znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika, chyba że zostanie przeprowadzony dowód przeciwny.

19 Gdyby na pytanie drugie należało odpowiedzieć twierdząco, okoliczność, że główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika znajduje się również na terytorium Niemiec, zgodnie z art. 3 ust. 1 akapit trzeci zdanie pierwsze rozporządzenia 2015/848 stanowiłaby domniemanie wzruszalne.

20 Natomiast w przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na dwa poprzednie pytania powstaje kwestia, czy domniemanie zawarte w art. 3 ust. 1 akapit czwarty zdanie pierwsze tego rozporządzenia ma zastosowanie i czy osoba fizyczna, która nie posiada „oddziału" w rozumieniu art. 3 ust. 1 akapit trzeci zdanie pierwsze tego rozporządzenia dla celów swojej niezależnej działalności gospodarczej lub zawodowej, jest objęta pojęciem „każdej innej osoby fizycznej", o którym mowa w pierwszym z tych przepisów.

21 Sąd odsyłający wyjaśnia w tym względzie, że Landgericht Berlin (sąd krajowy w Berlinie) pominął domniemanie przewidziane w art. 3 ust. 1 akapit czwarty zdanie pierwsze rozporządzenia 2015/848 i zastosował art. 3 ust. 1 akapit pierwszy zdanie drugie tego rozporządzenia. Gdyby domniemanie z art. 3 ust. 1 akapit czwarty zdanie pierwsze owego rozporządzenia znajdowało zastosowanie, należałoby najpierw ustalić miejsce zwykłego pobytu dłużnika w chwili złożenia wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego. Następnie należałoby zbadać, czy pozostające jeszcze do ustalania okoliczności faktyczne pozwalają obalić to domniemanie. Taka wykładnia wymagałaby uchylenia postanowienia Landgericht Berlin (sądu krajowego w Berlinie).

22 W tych okolicznościach Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 3 ust. 1 akapit trzeci zdanie pierwsze w związku z art. 2 pkt 10 rozporządzenia [2015/848] powinien być interpretowany w ten sposób, że miejsce działalności osoby fizycznej prowadzącej niezależną działalność gospodarczą lub zawodową jest oddziałem także wtedy, gdy wykonywana działalność nie wymaga korzystania z zasobów ludzkich i majątkowych?

2) W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie pierwsze: czy art. 3 ust. 1 akapit trzeci zdanie pierwsze rozporządzenia [2015/848] powinien być interpretowany w ten sposób, że gdy osoba fizyczna prowadząca niezależną działalność gospodarczą lub zawodową nie posiada oddziału w rozumieniu art. 2 pkt 10 [tego] rozporządzenia, domniemywa się, wobec braku dowodu przeciwnego, iż głównym ośrodkiem jej podstawowej działalności jest miejsce, w którym wykonuje swoją niezależną działalność gospodarczą lub zawodową?

3) W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie drugie: czy art. 3 ust. 1 rozporządzenia [2015/848] powinien być interpretowany w ten sposób, że w przypadku osoby fizycznej prowadzącej niezależną działalność gospodarczą lub zawodową, która nie posiada oddziału w rozumieniu art. 2 pkt 10 tego rozporządzenia, zgodnie z art. 3 ust. 1 akapit czwarty zdanie pierwsze tego rozporządzenia domniemywa się, wobec braku dowodu przeciwnego, iż głównym ośrodkiem jej podstawowej działalności jest miejsce zwykłego pobytu tej osoby?".

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

Uwagi wstępne

23 W swoich uwagach na piśmie dłużnik kwestionuje ocenę sądu odsyłającego, zgodnie z którą we wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego prowadził on „niezależną działalność gospodarczą lub zawodową" w rozumieniu art. 3 ust. 1 akapit trzeci zdanie pierwsze rozporządzenia 2015/848. Zdaniem dłużnika działalność, którą prowadzi jako przewodniczący rady nadzorczej, która jest zresztą jedynie drugorzędna, nie wchodzi w zakres tego pojęcia, biorąc pod uwagę warunki wykonywania tej działalności.

24 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem pytania dotyczące wykładni prawa Unii, z którymi zwrócił się do Trybunału sąd krajowy w ramach stanu prawnego i faktycznego, za którego ustalenie jest on odpowiedzialny, czego prawidłowość nie podlega ocenie Trybunału, korzystają z domniemania, iż mają one znaczenie dla sprawy. Odrzucenie przez Trybunał wniosku sądu krajowego jest możliwe tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą wnioskowano, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem sporu przed sądem krajowym, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje elementami stanu faktycznego albo prawnego, które są konieczne do udzielenia użytecznej odpowiedzi na pytania, które zostały mu przedstawione (wyrok z dnia 22 września 2016 r., Breitsamer und Ulrich, C-113/15, EU:C:2016:718, pkt 33 i przytoczone tam orzecznictwo).

25 Wspomnianego domniemania znaczenia dla sprawy nie może obalić sam fakt, że jedna ze stron postępowania głównego podważa określone okoliczności, których prawidłowość nie podlega ocenie Trybunału, a od których zależy określenie przedmiotu tego sporu (wyrok z dnia 22 września 2016 r., Breitsamer und Ulrich, C-113/15, EU:C:2016:718, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo).

26 W niniejszej sprawie, jak wskazano w pkt 13 niniejszego wyroku, sąd odsyłający wyraźnie wskazał, że nie kwestionuje faktu stwierdzonego przez Landgericht Berlin (sąd krajowy w Berlinie), zgodnie z którym w chwili złożenia wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego dłużnik prowadził „niezależną działalność gospodarczą lub zawodową" w rozumieniu art. 3 ust. 1 akapit trzeci rozporządzenia 2015/848. Z uzasadnienia postanowienia odsyłającego wynika, że poprzez pytania prejudycjalne sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy domniemanie zawarte w tym przepisie może mieć zastosowanie do tego dłużnika, podczas gdy jego działalność, zakwalifikowana jako „niezależna działalność gospodarcza lub zawodowa", nie wymaga żadnych zasobów ludzkich lub majątkowych, ani na terytorium Niemiec, ani w innym miejscu.

27 W tych okolicznościach na przedstawione pytania należy odpowiedzieć, wychodząc z założenia, na którym opiera się ten sąd, a mianowicie że w chwili złożenia wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego dłużnik prowadził „niezależną działalność gospodarczą lub

zawodową" w rozumieniu art. 3 ust. 1 akapit trzeci rozporządzenia 2015/848. Założenie to mieści się w ramach stanu faktycznego sprawy w postępowaniu głównym, którego weryfikacja nie należy do Trybunału.

W przedmiocie pytania pierwszego

28 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 3 ust. 1 akapit trzeci rozporządzenia 2015/848 należy interpretować w ten sposób, że pojęcie „głównego miejsca wykonywania działalności" osoby fizycznej wykonującej niezależną działalność gospodarczą lub zawodową w rozumieniu tego przepisu odpowiada pojęciu „oddziału" zdefiniowanemu w art. 2 pkt 10 tego rozporządzenia.

29 Zgodnie z art. 3 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia 2015/848 właściwe dla wszczęcia postępowania upadłościowego, zwanego w tym rozporządzeniu „głównym postępowaniem upadłościowym", są sądy państwa członkowskiego, na terenie którego znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika. Głównym ośrodkiem podstawowej działalności jest miejsce, w którym dłużnik regularnie zarządza swoją działalnością o charakterze ekonomicznym i które jako takie jest rozpoznawalne dla osób trzecich.

30 Artykuł 3 ust. 1 akapit trzeci tego rozporządzenia przewiduje, że w przypadku osoby fizycznej prowadzącej niezależną działalność gospodarczą lub zawodową domniemywa się, wobec braku dowodu przeciwnego, że głównym ośrodkiem jej podstawowej działalności jest główne miejsce wykonywania tej działalności.

31 W niniejszej sprawie sąd odsyłający dokonuje wykładni pojęcia „głównego miejsca wykonywania działalności" w rozumieniu art. 3 ust. 1 akapit trzeci rozporządzenia 2015/848 w świetle pojęcia „oddziału" zdefiniowanego w art. 2 pkt 10 tego rozporządzenia. Sąd ten zastanawia się, czy w świetle tej definicji miejsce to, w braku zasobów ludzkich i majątkowych, stanowi również „oddział".

32 W tym względzie należy stwierdzić, że w niemieckiej wersji językowej rozporządzenia 2015/848 istnieje bliskość językowa między terminami „oddział" (*Niederlassung*) a „głównym miejscem prowadzenia działalności" (*Hauptniederlassung*).

33 Jednakże, jak podnosi Komisja Europejska w swoich uwagach, bliskość ta nie istnieje w innych wersjach językowych tego rozporządzenia, w których posłużono się semantycznie różnymi terminami, takich jak w szczególności wersje językowe angielska (*establishment* i *principal place of business*), hiszpańska (*establecimiento* i *centro principal de actividad*), francuska (*établissement* i *lieu d'activité principal*), włoska (*dipendenza* i *sede principale di attività*), polska (*oddział* i *główne miejsce wykonywania tej działalności*) lub szwedzka (*driftställe* i *huvudsakligt verksamhetsställe*).

34 W konsekwencji, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, konieczność jednolitej wykładni przepisu prawa Unii wymaga, by – w wypadku rozbieżności między jego różnymi wersjami językowymi – dany przepis był interpretowany z uwzględnieniem kontekstu i celu uregulowania, którego jest częścią (wyrok z dnia 9 września 2020 r., TMD Friction i TMD Friction EsCo, C-674/18 i C-675/18, EU:C:2020:682, pkt 89 i przytoczone tam orzecznictwo).

35 Co się tyczy w pierwszej kolejności kontekstu uregulowania, należy stwierdzić, że pojęcie „oddziału" w rozumieniu art. 2 pkt 10 rozporządzenia 2015/848 znajduje się w art. 3 ust. 2 tego rozporządzenia, który określa kryterium jurysdykcji międzynarodowej dla wszczęcia postępowania upadłościowego w państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie, w którym znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika w rozumieniu art. 3 ust. 1 tego rozporządzenia.

36 Zgodnie z art. 3 ust. 2 tego rozporządzenia jeżeli dłużnik ma główny ośrodek swojej podstawowej działalności na terytorium jednego państwa członkowskiego, sądy innego państwa członkowskiego są uprawnione do wszczęcia postępowania upadłościowego tylko wtedy, gdy dłużnik ma na jego terytorium swój oddział.

37 Ponadto z art. 3 ust. 3 rozporządzenia 2015/848 wynika, że jeżeli postępowanie upadłościowe zostało wszczęte na podstawie ust. 1 tego artykułu, każde postępowanie wszczęte później na podstawie ust. 2 tego artykułu jest wtórnym postępowaniem upadłościowym.

38 Prawodawca Unii postanowił zatem dokonać jasnego rozróżnienia między z jednej strony głównym postępowaniem upadłościowym, o którym mowa w art. 3 ust. 1 rozporządzenia 2015/848, a z drugiej strony wtórnym postępowaniem upadłościowym, o którym mowa w art. 3 ust. 2 tego rozporządzenia. Tymczasem, jak wynika z motywów 23, 24, 37 i 38 wspomnianego rozporządzenia, obecność w państwie członkowskim „oddziału" zdefiniowanego w art. 2 pkt 10 tego rozporządzenia stanowi kryterium decydujące wyłącznie dla wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego w tym państwie członkowskim. Pojęcie to nie może w konsekwencji mieć znaczenia w ramach art. 3 ust. 1 tego rozporządzenia.

39 W drugiej kolejności należy wskazać, że taka wykładnia jest zgodna z celem rozporządzenia 2015/848, które zmierza do zapewnienia pewności prawa i przewidywalności przy ustalaniu sądu właściwego poprzez odwołanie się do obiektywnych kryteriów (zob. podobnie wyrok z dnia 16 lipca 2020 r., Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, pkt 20).

40 Tymczasem osiągnięcie tego celu byłoby zagrożone w przypadku zbieżności między pojęciem „głównego miejsca prowadzenia działalności" w rozumieniu art. 3 ust. 1 akapit trzeci rozporządzenia 2015/848 a pojęciem „oddziału", o którym mowa w art. 2 pkt 10 tego rozporządzenia, co prowadziłoby do pomieszania kryteriów istotnych dla wszczęcia głównego postępowania upadłościowego z jednej strony i wtórnego postępowania upadłościowego z drugiej strony.

41 W świetle całości powyższych rozważań na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, że art. 3 ust. 1 akapit trzeci rozporządzenia 2015/848 należy interpretować w ten sposób, że pojęcie „głównego miejsca wykonywania działalności" osoby fizycznej wykonującej niezależną działalność gospodarczą lub zawodową w rozumieniu tego przepisu nie odpowiada pojęciu „oddziału" zdefiniowanemu w art. 2 pkt 10 tego rozporządzenia.

W przedmiocie pytania drugiego

42 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 3 ust. 1 akapit trzeci rozporządzenia 2015/848 należy interpretować w ten sposób, że w odniesieniu do osoby fizycznej prowadzącej niezależną działalność gospodarczą lub zawodową można domniemywać, w braku

dowodu przeciwnego, że główny ośrodek podstawowej działalności tej osoby znajduje się w głównym miejscu wykonywania działalności przez tę osobę, mimo że działalność ta nie wymaga żadnych zasobów ludzkich lub majątkowych.

43 Jak wynika z art. 3 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 2015/848, ogólnym łącznikiem dla ustalenia jurysdykcji międzynarodowej do celów wszczęcia postępowania upadłościowego jest główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika. W szczególnym przypadku, w którym dłużnik jest osobą fizyczną prowadzącą niezależną działalność gospodarczą lub zawodową, art. 3 ust. 1 akapit trzeci rzeczonego rozporządzenia ustanawia wzruszalne domniemanie, w myśl którego głównym ośrodkiem podstawowej działalności jest główne miejsce wykonywania tej działalności.

44 W pierwszej kolejności – Trybunał orzekł, że „główny ośrodek podstawowej działalności" w rozumieniu art. 3 ust. 1 rozporządzenia 2015/848 powinien zostać ustalony w oparciu o całościową ocenę wszystkich obiektywnych kryteriów, które mogą zostać zweryfikowane przez osoby trzecie, w szczególności przez wierzycieli, które to kryteria mogą wskazywać na faktyczne miejsce, w którym dłużnik zazwyczaj zarządza swoją działalnością (zob. podobnie wyrok z dnia 16 lipca 2020 r., Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, pkt 22).

45 Z samego brzmienia art. 3 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia 2015/848 wynika, po pierwsze, że powyższe rozważania odnoszą się bez rozróżnienia do każdego dłużnika, niezależnie od tego, czy chodzi o spółki, osoby prawne, czy o osoby fizyczne, a po drugie, że poprzez użycie w tym przepisie terminu „działalność" zamiarem prawodawcy Unii było objęcie wszelkiej działalności gospodarczej w ogólności.

46 W związku z tym, po pierwsze, ten ogólny łącznik służący ustaleniu jurysdykcji międzynarodowej do celów wszczęcia postępowania upadłościowego, a także podejście oparte na obiektywnych i możliwych do zweryfikowania przez osoby trzecie kryteriach, które należy przyjąć w celu jego zastosowania, mają zatem tym bardziej zastosowanie do osób fizycznych wykonujących niezależną działalność gospodarczą lub zawodową (zob. podobnie wyrok z dnia 16 lipca 2020 r., Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, pkt 23). Po drugie, w kontekście pojęcia „działalności" użytego w art. 3 ust. 1 rozporządzenia 2015/848 kryteria pozwalające na ustalenie głównego ośrodka działalności osoby fizycznej są podobne, niezależnie od tego, czy osoba ta wykonuje niezależną działalność gospodarczą lub zawodową, czy też nie, w zakresie, w jakim kryteria te odnoszą się do działalności gospodarczej tej ostatniej kategorii osób.

47 Tymczasem w odniesieniu do osoby fizycznej nieprowadzącej niezależnej działalności gospodarczej ani zawodowej Trybunał wyjaśnił, że kryteriami istotnymi dla określenia głównego ośrodka podstawowej działalności takiej osoby są kryteria odnoszące się w szczególności do jej sytuacji gospodarczej, co odpowiada miejscu, w którym osoba ta zarządza swoją działalnością gospodarczą i gdzie większość jej dochodów jest uzyskiwana i wydawana, lub miejscu, w którym znajduje się większość jej aktywów (zob. podobnie wyrok z dnia 16 lipca 2020 r., Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, pkt 24).

48 W drugiej kolejności, co się tyczy wzruszalnego domniemania ustanowionego w art. 3 ust. 1 akapit trzeci rozporządzenia 2015/848, z samego brzmienia tego przepisu w związku z art. 3 ust. 1 akapit pierwszy tego rozporządzenia wynika, że domniemywa się, iż osoba fizyczna wykonująca niezależną działalność gospodarczą lub zawodową, w braku dowodu przeciwnego, zazwyczaj zarządza swoją działalnością w głównym miejscu jej wykonywania, ponieważ istnieje duże prawdopodobieństwo, że miejsce to odpowiada głównemu ośrodkowi jej podstawowej

działalności. Tym samym dopóki domniemanie to nie zostanie obalone, dopóty sądy państwa członkowskiego, w którym znajduje się to miejsce wykonywania działalności, mają międzynarodową jurysdykcję do wszczęcia postępowania upadłościowego wobec wspomnianej osoby fizycznej.

49 W tym względzie sam fakt, że niezależna działalność gospodarcza lub zawodowa zainteresowanego nie wymaga żadnych zasobów ludzkich lub majątkowych, nie może sam w sobie wystarczyć do obalenia tego domniemania.

50 O ile bowiem lokalizacja majątku dłużnika lub ewentualne zasoby ludzkie wykorzystywane do wykonywania niezależnej działalności gospodarczej lub zawodowej zainteresowanego stanowią kryteria obiektywne i możliwe do zweryfikowania przez osoby trzecie, które należy uwzględnić w celu określenia miejsca, w którym dłużnik zazwyczaj zarządza swoją działalnością, o tyle domniemanie, o którym mowa w poprzednim punkcie niniejszego wyroku, może zostać obalone dopiero po dokonaniu całościowej oceny ogółu obiektywnych i możliwych do zweryfikowania przez osoby trzecie kryteriów (zob. podobnie wyrok z dnia 16 lipca 2020 r., Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, pkt 28).

51 Ponadto domniemanie to zostałoby pozbawione skuteczności (effet utile), gdyby należało je interpretować w ten sposób, że wymaga ono koniecznie istnienia zasobów ludzkich lub majątkowych w miejscu głównej działalności zainteresowanego. Jak bowiem wskazała w istocie Komisja w swoich uwagach, ze względu na sam swój charakter niezależna działalność gospodarcza lub zawodowa może być wykonywana bez takich zasobów ludzkich lub majątkowych, w związku z czym taki wymóg wykluczałby z zakresu stosowania tego domniemania znaczną liczbę osób wykonujących taką działalność.

52 W niniejszej sprawie z informacji przekazanych przez sąd odsyłający wynika, że Landgericht Berlin (sąd krajowy w Berlinie) stwierdził, iż dłużnik w ramach swojej niezależnej działalności jako przewodniczący rady nadzorczej niemieckiej spółki akcyjnej nie wykorzystywał zasobów ludzkich lub majątkowych – ani na terytorium Niemiec, ani w innym miejscu.

53 O ile istnienie takich zasobów ludzkich lub majątkowych nie jest rozstrzygające dla ustalenia głównego ośrodka podstawowej działalności danej osoby, o tyle do właściwego sądu należy ustalenie, z uwzględnieniem kryteriów przypomnianych w pkt 47 niniejszego wyroku, miejsca położenia głównego ośrodka podstawowej działalności dłużnika, z uwzględnieniem wszystkich elementów obiektywnych i możliwych do zweryfikowania przez osoby trzecie, które odnoszą się do sytuacji ekonomicznej dłużnika, takich jak w szczególności okoliczności pozwalające na zlokalizowanie miejsca, w którym osoba ta zarządza swoją działalnością gospodarczą i w którym większość jej dochodów jest uzyskiwana i wydawana.

54 W świetle całości powyższych rozważań na pytanie drugie należy odpowiedzieć, iż art. 3 ust. 1 akapit trzeci rozporządzenia 2015/848 należy interpretować w ten sposób, że w odniesieniu do osoby fizycznej prowadzącej niezależną działalność gospodarczą lub zawodową domniemywa się, w braku dowodu przeciwnego, że główny ośrodek podstawowej działalności tej osoby znajduje się w głównym miejscu wykonywania działalności przez tę osobę, nawet jeśli działalność ta nie wymaga żadnych zasobów ludzkich lub majątkowych.

W przedmiocie pytania trzeciego

55 Ze względu na odpowiedź udzieloną na pytanie drugie nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytanie trzecie.

W przedmiocie kosztów

56 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (ósma izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuł 3 ust. 1 akapit trzeci rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego**

   należy interpretować w ten sposób, że:

   pojęcie „głównego miejsca wykonywania działalności" osoby fizycznej wykonującej niezależną działalność gospodarczą lub zawodową w rozumieniu tego przepisu nie odpowiada pojęciu „oddziału" zdefiniowanemu w art. 2 pkt 10 tego rozporządzenia.

2) **Artykuł 3 ust. 1 akapit trzeci rozporządzenia nr 2015/848**

   należy interpretować w ten sposób, że:

   w odniesieniu do osoby fizycznej prowadzącej niezależną działalność gospodarczą lub zawodową domniemywa się, w braku dowodu przeciwnego, że główny ośrodek podstawowej działalności tej osoby znajduje się w głównym miejscu wykonywania działalności przez tę osobę, nawet jeśli działalność ta nie wymaga żadnych zasobów ludzkich lub majątkowych.

Podpisy